

**ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.І. ВЕРНАДСЬКОГО**

**Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор навчально-наукового
гуманітарного інституту

 Сергій ГУБАРЄВ

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АРТ-ПРАКТИКИ В РОБОТІ ПСИХОЛОГА**

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
спеціальність С4 Психологія
освітньо-професійна програма Психологія
форма(и) навчання денна та заочна

**Інформація про розробника та розгляд і схвалення
робочої програми навчальної дисципліни**

РОЗРОБНИК програми навчальної дисципліни:

Доктор психологічних наук, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук)

Ірина БІЛА

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук

Протокол № 1 від 25.08.2025

Завідувач кафедри

Олена ВЛАСЕНКО

ПОГОДЖЕНО:

Розглянуто та схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025

Голова НМР

Сергій ГУБАРЄВ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
1.Назва навчальної дисципліни, код в ОПП	Арт-практики в роботі психолога, ВК
2.Статус навчальної дисципліни	Вибірковий компонент
3.Рік навчання, семестр у якому викладається дисципліна	2й рік навчання, 4 семестр
4.Обсяг навчальної дисципліни (кількість кредитів, загальна кількість годин (аудиторних за видами занять, самостійної роботи здобувача вищої освіти)	4 кредити ЄКТС (120 год.), з них: Денна форма: 40 год. аудиторного навантаження (20 годин лекційних, 20 години семінарських) та 80 годин самостійної роботи. Заочна форма: 10 год. аудиторного навантаження (4 годин лекційних, 6 години семінарських) та 110 годин самостійної роботи.
5.Вид підсумкового (семестрового) контролю	залік
6.Інформація про консультації	За запитом здобувача вищої освіти в онлайн форматі
7.Мова викладання	українська
8.Прізвище, ім'я, по батькові викладача (науковий ступінь, вчене звання, посада)	Біла Ірина Миколаївна (доктор психологічних наук, професор)
9.Контактна інформація викладача	bila.iryana@tnu.edu.ua
10.Посилання на силабус на вебсайті Університету	
2. Опис навчальної дисципліни	
Анотація дисципліни	Вивчення цієї дисципліни сприяє формуванню у здобувачів розуміння багатогранності та специфічності арт-практик при вирішенні психологічних запитів і проблем в різних сферах життя клієнта

Мета, завдання та цілі вивчення дисципліни	Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти комплексного розуміння системи знань з теорії і практики арттерапії, <i>засвоєння</i> основних елементів, технік, особливостей реалізації арт-практики у вирішенні психологічних запитів і проблем в різних сферах життя клієнта; <i>усвідомлення</i> ролі арт-практики у професійній діяльності психолога; <i>надання</i> цілісного уявлення про принципи, засоби та особливості арт-практики. Основними завданнями вивчення дисципліни є: • вивчення історії формування, змісту, структури та функцій арттерапії; • формування в майбутніх фахівців уміння: 1) організувати і реалізувати арт-практику в роботі з клієнтами, 2) обґрунтовувати доцільність застосування певних арт-інструментів для вирішення конкретного психологічного завдання; 3) оцінювати ресурсні можливості клієнта та оптимально задіяти й розвивати його творчий потенціал за допомогою арт-практики; 4) застосовувати арт-практику для самодіагностики, саморегуляції, а також у розвитку індивідуальних і професійних якостей, необхідних як для ефективного виконання професійних обов'язків, так і для всебічного розвитку власної особистості .
Пререквізити	Загальна психологія з практикумом, Вікова психологія, Педагогічна психологія, Соціальна психологія, Психодіагностика, Інформаційні технології в психології.

Постреквізити	Основи психологічного тренінгу, Диференційна психологія, Організаційна психологія, Психологія резильєнтності в кризових умовах.
	допомогою програм електронної комунікації Google Meet. Поточна комунікація з викладачем здійснюється через Classroom та корпоративну пошту.

Тематика та зміст навчальної дисципліни.

Номер та назва розділу, теми, перелік основних питань	Вид навчального заняття	Форми і методи контролю знань	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (денна форма)
Модуль 1. Теоретичні аспекти застосування методів арттерапії Сутність, об'єкт, предмет, мета, зміст, принципи, історія становлення та розвитку арттерапії. Сучасний стан розвитку арттерапії: арт-терапевтичні школи світу. Арттерапія в Україні: напрями та персоналії. Основні категорії арт-терапії: терапія, арт-терапевт, клієнт, кабінет для арт-терапевтичної роботи, арт-студія, сесія. Функції арттерапії (за Н.Є. Пурніс): діагностична, комунікативна, регуляторна, когнітивна, корекційна, розвивальна. Модель інтегративної арттерапії. Особливості та принципи роботи психолога методами арттерапії. Особистісна та професійна компетентність арт-терапевта. Професіограма арт-терапевта. <i>Організація арт-практики.</i> Основні поняття та етапи психологічного консультування засобами арт-практики. Особливості організації і проведення психологічного консультування засобами арт-практики: арттерапевтичний простір, вимоги до арт-психологічного кабінету, переваги арт-практики. Специфіка використання робочих матеріалів в арт-практиці: зображальні засоби, тканини, природні матеріали, музичні інструменти тощо. Психологічний вплив матеріалів в арт-психологічному процесі. Сфери застосування арт-практики. <i>Корекційні та діагностичні можливості арт-практики.</i> Можливості та обмеження сучасної арт-практики. Арткорекційна робота в індивідуальному та груповому форматі. Проективні методи. Психодіагностика засобами проективного малювання. Проблема інтерпретації художньої продукції в арт-практиці. Інтеграційна стратегія інтерпретації художнього образу. Корекційна робота з образами та символами в арт-підході (К. Юнг, Р. Ассаджолі); символізм кольору; кольорова карта для арт-практики; інтерпретація ліній. Метод творчих	лекції	Поточний; усний метод (співбесіда)	8	2
	Семінарські заняття	Поточний; презентація доповідей; індивідуальне опитування; виконання письмових завдань	8	2

інсталяцій. «Метод каракулів» (Віннікот). Способи інтерпретації психомалюнків в психодіагностиці. Особливості арт корекційної роботи з дітьми. Методичні підходи до арт-практики з дітьми та підлітками. Застосування арт-практики в освітньому процесі. Фототерапія. МАК в психокорекційній роботі з дітьми та підлітками.				
Модуль 2. Практичні аспекти використання методик і технік арт-практики <i>Види арттерапії:</i> ізо-, лялько-, маско-, мандало-, казко-, фото-, музико-, бібліотерапія. Обмеження в арт-практиці. <i>Інструментарій арт-практики.</i> Графічні арт-техніки. Прийоми роботи з папером, фарбами, олівцями, фломастерами та допоміжними засобами для них (пензлі, ролики, губки тощо); використання графічних арт-технік у психодіагностичній і психокорекційній роботі. <i>Ігрова арт-практика.</i> Арт-техніки роботи з піском, глиною та іншими пластичними матеріалами Загальні уявлення про ігрову корекцію. Основні завдання ігрової корекції. Механізми психокорекційного впливу. Можливості ігрової арт-практики. Організація простору кабінету ігрової корекції. <i>Лялькотерапія:</i> форми, процес (виготовлення ляльок, використання ляльок для емоційного від реагування), види ляльок для корекційної та розвивальної роботи з дітьми, основні прийоми роботи із лялькою. <i>Пісочна терапія:</i> загальні уявлення, механізми психокорекційного впливу, можливості, процес. Ключові характеристики пісочних картин. Пісочна корекційна арт-практика з дітьми. <i>Музикальна психокорекція:</i> загальні уявлення; особливості використання, механізми психокорекційного впливу музики на людину. Музика та тілесні реакції. Кабінет для музикотерапії. <i>Арт-техніки роботи з природними та синтетичними матеріалами:</i> мозаїки з зерен, з ракушок, робота з овочами, тканиною, гудзиками, шнурівками, сірниками, «малювання за допомогою клубка». Організація спільної зображувальної роботи в парах. <i>Особливості роботи з метафоричними асоціативними картами.</i> Історія створення	лекції	Поточний; усний метод (співбесіда)	12	4
	семінарські заняття	Поточний; презентація доповідей; інд.опитування; виконання письмових завдань	12	2

МАК. Види та специфіка MAK. Принципи роботи з MAK. Помилки та дефекти MAK. Використання MAK в психологічному консультуванні. Принципи використання MAK в індивідуальній та груповій роботі. Техніки активізації ресурсних станів за допомогою MAK. <i>Мультимодальний підхід та інтеграція різних видів психологічної арт-практики. Інноваційні арттехнології: перформанс, ритмотерапія, фототерапія, міфодрама, бібліотерапія, вокалотерапія, ольфактотерапія, плейбек-театр, техніки наративу. Особливості створення арт-корекційних програм.</i>			
---	--	--	--

3. Технічне та програмне забезпечення (обладнання).

Кожному здобувачу потрібно доєднатися до навчального середовища Google Classroom, оскільки там розміщуються навчальні матеріали, проводиться тестування, ведеться журнал оцінювання навчальних досягнень, є можливість для листування з викладачем.

У режимі дистанційного навчання - вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного здобувача вищої освіти до програми Google Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку здобувач має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету. Для роботи в дистанційному форматі потрібні ноутбук / персональний комп'ютер / мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет для:

- комунікації та опитувань,
- виконання домашніх завдань,
- виконання завдань самостійної роботи,
- проходження тестування, тощо.

4. Політика дисципліни

Визнання результатів, здобутих в неформальній та/або інформальній освіті:

Визнаватись можуть результати, отримання яких підтверджується відповідним документом. Це може бути участь у дистанційних курсах, програмі неакадемічних обмінів, конференції, майстер-клас, літня чи зимова школа, громадська освіта тощо.

- повне визнання (за загальною процедурою до початку навчального семестру); проводиться у семестрі, який передуює семестру, у якому згідно з планом конкретної ОП передбачено вивчення ОК (для магістрів з першого місяця першого семестру). Критерії: відповідність результатів, отриманих в неформальній освіті, конкретним ОК чи їх складом за обсягом, змістом та результатами навчання; співставлення отриманих компетентностей із Стандартом вищої освіти за спеціальністю;

- часткове визнання (зарахування окремих тем, індивідуальних завдань за спрощеною процедурою під час навчального семестру не пізніше передбачених заходів оцінювання).

Для визнання результатів подається заява на ім'я директора навчально-наукового інституту. До заяви додаються підтверджуючі документи. Для процедури визнання створюється комісія на чолі з директором, гарантом, завідувачем кафедри, викладачем, представником студентського самоврядування. Строк прийняття рішення – не більше 14 календарних днів.

8. Критерії та система оцінювання результатів навчання

Підсумковою формою контролю результатів навчання освітнього компоненту «Основи психологічного тренінгу» є залік.

Здобувач для отримання заліку з дисципліни повинен повністю виконати всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та програмою навчальної дисципліни.

Залік - це форма підсумкового (семестрового) контролю, яка передбачає оцінювання засвоєння здобувачами навчального матеріалу на підставі поточного контролю результатів виконання ним певних видів робіт (на практичних і семінарських заняттях), так і результатів виконання самостійних завдань.

Підсумкова оцінка за семестр виставляється на останньому за розкладом занятті та визначається як сума балів за результатами оцінювання усіх контрольних заходів, визначених програмою.

Якщо отримана сума балів відповідає позитивній оцінці – вона є підсумковою.

Перескладання позитивної підсумкової оцінки з метою підвищення не здійснюється. Здобувачу вищої освіти, який за результатами оцінювання контрольних заходів, не набрав кількість балів, що відповідає позитивній (менше 60 балів), в основній відомості обліку успішності зазначається оцінка «не зараховано» і відповідна кількість балів, що призводить до виникнення академічної заборгованості, яка має бути ліквідована.

Засвоєння матеріалу оцінюється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою.

Значення оцінки

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	«зараховано»	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) В межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80-89		Дуже добре - рівень знань достатньо високий (умінь) В межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-79		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) 3 незначною кількістю помилок
D	69-74		Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю

			недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68		Достатньо мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59	«не зараховано»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота вивченням курсу 3 повторним

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів є такі:

- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни;
- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені програмою навчальної дисципліни;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів (автономність);
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результати самостійної роботи здобувачів) проводити за критеріями:

- 0% завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру,
- 60% завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Поточне оцінювання результатів навчання відбувається за допомогою:

- експрес-контроль (опитування);
- поточний тестовий контроль;
- різнорівневі індивідуальні та групові завдання (звіт, презентація, проект, відеозапис);
- завдання, що потребують розгорнутої творчої відповіді (кейси).

Розподіл балів за видами діяльності (денна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Робота на практичному занятті	2	9	18	Залік

Підготовка доповідей, презентацій есе, рефератів	3	9	27	
Захист доповідей, есе, рефератів на практичному занятті	3	9	27	
Практикування, володіння техніками	10	2	20	
Розв'язання практичних завдань	4	2	8	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік : $18+27+27+20+8 = 100$				

Розподіл балів за видами діяльності (заочна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Робота на лекційному занятті	5	3	15	Залік
Підготовка доповідей, презентацій, есе, рефератів	20	2	20	
Захист доповідей, есе, рефератів на практичному занятті	20	2	20	
Практикування, володіння техніками	20	2	40	
Розв'язання ситуаційних завдань	5	1	5	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік : $15+20+20+40+5 = 100$				

9. Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Арт-терапія в роботі психолога: інноваційні підходи : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Кропивницький, 20–27.04.2021); уклад. Молчанова О.М.; за заг. ред. Жосана О.Е. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 150 с.
2. Ільченко І.С. Арт-терапія: навч. посібн. для студ. Умань: Вид-полігр центр «Візаві», 2013.
3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібн. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
4. Простір арт-терапії : Зб. наук. праць / УМО, 2022, ВГО «Арт-терапевтична асоціація»; редкол.: Лушин П.В. та ін. Київ. Вип. 2 (32). 154
5. Вознесенська О. Л. Арт-технології у розв'язанні конфліктів. Київ : Human Rights Foundation, 2019. 32 с.
6. Енциклопедичний словник з арт-терапії; [за заг.ред. О. Л. Вознесенської, О. М.Скнар. Київ. 2017. 312 с.

7. Мірошниченко О. А. Арт-технології: навчально-методичний посібник / О. А. Мірошниченко. Житомир: Видавничий дім «Бук-Друк», 2024. 180 с. <https://eprints.zu.edu.ua/41023/1/art-technologies.pdf>
8. Наревич В. Я АРТ. Посібник із саморегуляції методами арттерапії. Рівне, 2020.
9. Тараріна О. В. Практикум з арт-терапії. Скриня майстра. Астамір-В, 2022, 224 с.
10. Тараріна О. В. Практикум з арт-терапії в роботі з дітьми. Астамір-В, 2018.
11. Тараріна О. В. Супервізія в арт-терапії: складні випадки та делікатні теми в роботі психолога. Астамір-В, 2018.
12. Теорія і практика арт-терапії : навчально-методичний комплекс / Уклад. І.В. Бабій. – Умань, Алмі – 2014.
13. Miller C., Torkington M. (eds.) Arts Therapies in International Practice: Informed by Neuroscience and Research/ Ed. by Caroline Miller, Mariana Torkington. London/New York: Routledge, 2022. – 236 с.
14. Brown C., Omand H. (eds.) Contemporary Practice in Studio Art Therapy / Ed. by Christopher Brown, Helen Omand. London/New York: Routledge, 2022. – 248 с.

Додаткова література

1. Простір арттерапії: єднання у творчій співдії: матеріали XXI Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Львів, 15–17 березня 2024 р.) / [за наук. ред. О. Вознесенської, В. Волошиної, М. Перун, Л. Подкоритової]. Київ, 2024. – 138 с.
2. Простір арттерапії: вектори зцілення у часи війни: матеріали XXII Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції (21–23 березня 2025 р.) / [за наук. ред. О. Л. Вознесенської, Л. О. Подкоритової]. Київ: Талком, 2025. 178 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України ім.В.І.Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Інститут психології імені Г.С. Костюка. Національної Академії педагогічних наук України. Режим доступу: <http://psychology-naes-ua.institute/>
3. Art therapy courses Режим доступу: <https://ikon.edu.au/arts-therapy-courses/>